

POSTANOWIENIE

Dnia 31 marca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Sądej (przewodniczący)
SSN Andrzej Ryński (sprawozdawca)
SSN Barbara Skoczowska

Protokolant: Łukasz Majewski

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Beaty Mik

w sprawie o przestępstwa skarbowe i inne,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 31 marca 2015 r.,

przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Apelacyjny w S.
postanowieniem z dnia 17 grudnia 2014 r., sygn. akt [...], zagadnienia prawnego
wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

- 1. „Czy w sprawach o przestępstwa skarbowe polegające na narażeniu na uszczuplenie należności publicznoprawnej dopuszczalne jest zarządzenie kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych w celu wykrycia i uzyskania dowodów dla toczącego się postępowania lub zapobieżenia popełnienia nowego przestępstwa skarbowego?**
- 2. a w przypadku udzielenia odpowiedzi pozytywnej na pytanie pierwsze - Jaka wartość (znaczna czy duża) stanowi próg, od której dopuszczalne jest zarządzenie kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych w sprawach o przestępstwa skarbowe?”**

p o s t a n o w i ł
odmówić podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Apelacyjny w S. wyłoniło się przy rozpoznawaniu zażalenia prokuratora na postanowienie Sądu Okręgowego w S. o zarządzeniu kontroli i utrwalaniu rozmów telefonicznych, wydanego z zastosowaniem art. 237 § 3 pkt 15 k.p.k., w sprawie, której przedmiotem są przestępstwa skarbowe polegające na narażeniu na uszczuplenie należności publicznoprawnej. Szersze odtworzenie występującego w sprawie układu procesowego, nie wyłączając kwalifikacji prawnej przestępstw skarbowych, które stanowią przedmiot niniejszego postępowania, ogranicza nadanie klauzuli „poufne”, na podstawie art. 5 ust. 3 pkt. 5 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U.2010.182.1228), podstawowym dokumentem zebrany w sprawie. Niejawna pozostaje również część uzasadnienia postanowienia Sądu Apelacyjnego skierowanego do Sądu Najwyższego w trybie art. 441 § 1 k.p.k., odnosząca się do realiów sprawy, które Sąd brał pod uwagę przy formułowaniu przedstawionych wyżej pytań prawnych.

Prokurator Prokuratury Generalnej wniósł o odmowę podjęcia uchwały uznając, że nie zachodzą warunki do udzielenia odpowiedzi na pytanie prawne.

Uzasadniając swoje stanowisko stwierdził, że nadmierna ostrożność w obchodzeniu się z prawnie chronionymi informacjami przeszkodziła Sądowi pytającemu w pełnym rozeznaniu kwestii, które powinien był rozważyć zanim zdecydował się na zaangażowanie w sprawę Sądu Najwyższego. Nadto prokurator przypomniał, że do inicjacji trybu zasadniczej wykładni ustawy w ujęciu art. 441 § 1 k.p.k., w tym w zw. z art. 113 § 1 k.k.s., niezbędne jest spełnienie nie tylko wymogów niejako mechanicznie wskazanych w motywach wniosku, lecz także zakotwiczenie pytania w realiach sprawy oraz wykazanie, że sąd *ad quem*, natrafiwszy przy rozpoznawaniu środka odwoławczego na wątpliwości co do znaczenia przepisu lub przepisów prawa, nie potrafił ich usunąć własnymi siłami w ramach wykładni operatywnej. W tym wymiarze, zdaniem prokuratora, wniosek Sądu Apelacyjnego w S. nie sprostał wymogom art. 441 § 1 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s., ponieważ odpowiedź na pierwsze ze sformułowanych pytań sąd ten zna, a przynajmniej powinien znać, zaś drugie pytanie jest nieadekwatne do problemów

prawnoprocesowych, jakie stwarza zarówno zaskarżone postanowienie, jak i wniesiony środek odwoławczy.

Ustosunkowując się do pierwszego pytania prokurator przyznał, że katalog przestępstw wymienionych w art. 237 § 3 k.p.k. ma charakter zamknięty, co w szczególności oznacza, że zarządzenie, na podstawie art. 237 § 1 lub 2 k.p.k., kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych w celu wykrycia i uzyskania dowodu dla toczącego się postępowania lub zapobieżenia popełnieniu nowego przestępstwa jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy owo postępowanie lub uzasadniona obawa, że przestępstwo będzie popełnione ponownie, dotyczy tychże przestępstw. Ten sam katalog rzutuje nadto na zakres wykorzystania uzyskanych tą drogą dowodów oraz zastosowania instytucji tzw. zgody następczej, co jasno wynika z - odpowiednio - art. 237 § 8 k.p.k. i art. 237a k.p.k. Jednocześnie zakaz dowodowy dodany w paragrafie 8 art. 237 k.p.k., zastrzegający możliwość korzystania z dowodu zdobytego w wyniku kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, w stosunku do którego jest możliwe zarządzenie takiej kontroli, nie pozostawia wątpliwości odnośnie do dopuszczalności stosowania przepisów normujących rozważaną instytucję w postępowaniu o przestępstwa skarbowe. Dostrzegając autonomiczność regulacji materialnoprawnych, np. w zakresie definicji legalnej przestępstwa skarbowego (art. 53 § 2 k.k.s.), wprowadzonych przez Kodeks karny skarbowy w zestawieniu z treścią art. 116 k.k. prokurator zauważył, że w normowanym zakresie do przestępstw skarbowych nie stosuje się przepisów części ogólnej Kodeksu karnego. Nadto biorąc pod uwagę art. 113 § 1 k.k.s., zawierający nakaz odpowiedniego stosowania do przestępstw skarbowych przepisów Kodeksu postępowania karnego, gdy przepisy Kodeksu karnego skarbowego nie stanowią inaczej, nietrudno się, zdaniem prokuratora, zorientować, w sprawach o jakie przestępstwa skarbowe da się odpowiednio zastosować art. 237 § 3 i 8 k.p.k. lub art. 237 a k.p.k., by nie naruszyć istoty zakazów ustanowionych w tych przepisach. Odnosi się to wyłącznie do typów przestępstw skarbowych objętych art. 237 § 3 pkt 15 k.p.k., w których czyn zabroniony dotyczy mienia. W tej grupie, zdaniem prokuratora, mieszczą się, mające za przedmiot ochrony mienie w rozumieniu korespondującym z art. 44 k.c., wszystkie przestępstwa skarbowe polegające na uszczupleniu należności publicznoprawnej, jak i narażeniu na jej uszczuplenie. Obie te kategorie przestępstw wpisują się w pojęcie mienia, „do

którego prawo rości sobie fiskus”, przy czym, jak podkreśla autor wniosku, nie będzie to mienie każdej wielkości lecz wyłącznie usprawiedliwiającej wzmożoną ochroną instrumentami znanymi Kodeksowi karnemu skarbowemu i przezeń rozróżnianej.

W konkluzji zaś obszernych wywodów co do drugiego z postawionych przez Sąd Apelacyjny pytań, mając na uwadze regulacje art. 53 § 14-16 k.k.s. oraz § 4 tego przepisu, prokurator stanął na stanowisku, że w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe przepis art. 237 § 3 pkt 15 k.p.k. można odpowiednio zastosować wtedy, gdy wartość narażenia na uszczuplenie lub uszczuplonej należności publicznoprawnej albo przedmiotu czynu zabronionego jest wyższa niż mała w znaczeniu art. 53 § 14 k.k.s.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne nie spełnia wymogów określonych w art. 441 § 1 k.p.k.

Kontrola i utrwalanie treści rozmów telefonicznych, na gruncie przepisów Kodeksu postępowania karnego, są dopuszczalne tylko wtedy, gdy toczące się postępowanie lub uzasadniona obawa popełnienia nowego przestępstwa dotyczy przestępstw wymienionych w art. 237 § 3 k.p.k. Stąd zarządzenie, na podstawie art. 237 § 1 lub 2 k.p.k., kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych w celu wykrycia i uzyskania dowodu dla toczącego się postępowania lub zapobieżenia popełnieniu nowego przestępstwa, będzie dotyczyło wyłącznie przestępstw z tego katalogu. Jak podkreślono w uzasadnieniu rządowego projektu Kodeksu postępowania karnego, taki zabieg wymaga szczególnych rygorów ze względu na to, że ingeruje on w sferę osobistą człowieka i narusza prawnie chronioną tajemnicę komunikowania się, „nie mówiąc już o kwestii oceny etycznej działań podstępnych.” (Nowe kodeksy karne - z 1997 r. z uzasadnieniami, Warszawa 1997, s. 416). Z kolei Trybunał Konstytucyjny kilkakrotnie akcentował, że wszelkie regulacje prawne, określające kompetencje organów państwowych do ingerencji w sferę praw i wolności obywatelskich muszą być interpretowane zawężająco (uchwała Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 18 listopada 1992 r., W 7/92, OTK 1992, nr 2, s. 127; z dnia 16 stycznia 1996 r., W 12/94, OTK 1996, nr 1, s. 54). Oczywistym jest bowiem, że „...przepisy ograniczające prawa i wolności jednostki powinny być formułowane jasno

i precyzyjnie, co pozwoli uniknąć pozostawiania organom mającym je stosować nadmiernej swobody przy ustalaniu w praktyce zakresu podmiotowego i przedmiotowego wspomnianych ograniczeń." (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 grudnia 2005 r. w sprawie K 32/04, OTK ZU 2005 nr 11/A, poz. 132). Niewątpliwie kontrola i utrwalanie treści rozmów telefonicznych stanowi ingerencję w sferę praw i wolności obywatelskich, dlatego stosowanie tego środka dowodowego na podstawie art. 237 k.p.k. czy art. 241 k.p.k., umożliwiającego uzyskanie pożądaných informacji, stanowi istotny wyłom od konstytucyjnych gwarancji i stąd też przepisy obowiązujące w tej materii muszą być wykładane w sposób zawężający. Stanowisko to znajduje umocowanie w dyspozycji art. 49 Konstytucji RP, który zapewnia wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się, a ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony. Zdaniem Trybunału „określone przypadki” i „sposób ograniczenia”, o których mowa w art. 49 Konstytucji RP, stanowi wymóg konkretności i wyłączenia użycia w tych zakresach otwartych klauzul generalnych (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 grudnia 2005 r., sygn. akt K 32/04).

Dlatego też rozdział 26 k.p.k. ograniczył dopuszczalność kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych „do wyczerpująco wyliczonych 19 rodzajów przestępstw o wysokiej szkodliwości społecznej (art. 237 § 3 k.p.k.). Katalog ten jest zamknięty, o czym świadczy także posłużenie się w treści art. 237 § 3 k.p.k. zwrotem «tylko wtedy»” (B. Kurzępa, Kontrola i utrwalanie rozmów telefonicznych według kodeksu postępowania karnego, Prok. i Pr. 1993, nr 3, s.83).

Nawet ważny interes społeczny nie może usprawiedliwiać łamania przepisów normujących poszukiwanie i uzyskiwanie dowodów z podsłuchu telefonicznego, co było podkreślane w orzecznictwie (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2000 r., WA 37/00, LEX nr 332949).

Zakreślone przez ustawodawcę granice przedmiotowe stanowiące warunki dopuszczalności zarządzenia podsłuchu, nadają tej regulacji charakter gwarancyjny, wykluczający odstępstwo od tej reguły prawnej.

Trzeba podkreślić, że dowody uzyskane podczas kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych (art. 237 § 1 k.p.k.), jak i "treści innych rozmów lub przekazów informacji, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną" (art. 241 k.p.k.), mogą być wykorzystane procesowo jedynie w zakresie oznaczonym dyspozycją art. 237 § 8 k.p.k., dodanego przez art. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o

zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 53, poz. 293). Zgodnie z treścią tego przepisu, „wykorzystanie dowodu uzyskanego podczas kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych jest dopuszczalne wyłącznie w postępowaniu karnym w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, w stosunku do którego jest możliwe zarządzenie takiej kontroli”. Niewątpliwie przepis ten, zawierający zakaz dowodowy, ma również charakter porządkujący i w sposób jednoznaczny statuuje możliwość wykorzystania tzw. podsłuchu procesowego określonego w art. 237 § 1 k.p.k. w sprawach o przestępstwa skarbowe. Wynika to chociażby z treści uzasadnienia projektu noweli z dnia 4 lutego 2011 r., w którym stwierdza się, że proponowane zmiany rozstrzygają kontrowersje związane z zakresem wykorzystania niejawnej kontroli rozmów. Nadto projektodawcy wprost wskazują, że wprowadzono do Kodeksu postępowania karnego, w art. 237 § 8, przepis o wykorzystywaniu tego rodzaju dowodów wyłącznie w postępowaniu karnym w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, które zostało wymienione w ustawowo określonym katalogu tych przestępstw (zob. Sejm RP VI kadencji nr druku: 2915). Uznać zatem należy, że przepis art. 237 § 8 k.p.k., ze względu na jego usytuowanie, ma wyraźne odniesienie do katalogu przestępstw zawartego w art. 237 § 3 k.p.k. Dlatego też przy interpretacji tego przepisu nie można przyjmować, aby funkcjonujący w nim zakaz został skierowany do postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe wskutek przeoczenia ustawodawcy. Wszak jedną z zasad wykładni jest nakaz założenia racjonalności ustawodawczej wyprowadzany z treści art. 2 Konstytucji RP. Nadto, podobnej techniki legislacyjnej użyto w innych ustawach przewidujących tego rodzaju źródła dowodowe. Z tego powodu identycznej treści uregulowania pojawiły się w ustawie: o Policji (Dz. U. z 2007 r., Nr 43, poz. 277 ze zm.) w art. 19 ust. 15a; o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. 2001, Nr 123, poz. 1353 ze zm.) w art. 31 ust. 16A; o Straży Granicznej (Dz. U. z 2005 r., Nr 234, poz. 1997 ze zm.) w art. 9e ust. 16a; o kontroli skarbowej w art. 36d ust. 1a; o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2006 r., Nr 104, poz. 708 ze zm.) w art. 17 ust. 15a; o Agencji Bezpieczeństw Wewnętrznych oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r., Nr 29, poz. 154, Nr 182, poz. 1228 i Nr 238, poz. 1578) w art. 27 ust. 15a; czy art. 31 ust. 14a ustawy o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. z 2006, Nr 104, poz. 709 ze zm.). Jednocześnie ustawodawca wymienia w ustawie o Policji w art. 19 ust. 1 pkt 4 i 4a, o kontroli skarbowej w art. 36c ust. 1 pkt 1, o Straży Granicznej w art. 9e ust. 1

pkt 3 czy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym w art. 17 ust. 1 pkt 2, a więc w formacjach, które ze względu na zakres swoich kompetencji zajmują się zagadnieniami związanymi z problematyką prawa karnego skarbowego, kategorii przestępstw skarbowych, co do których istnieje możliwość zarządzenia kontroli operacyjnej. Stąd też wprowadzenie do tych ustaw regulacji dotyczącej możliwości wykorzystania dowodu z takiej kontroli rozwiało wszelkie wątpliwości w tym przedmiocie. W każdej z tych ustaw zakres przedmiotowy kontroli operacyjnej wynikający z grup przestępstw zamieszczonych w odpowiednich katalogach determinuje granice wykorzystania uzyskanych w ten sposób dowodów zakreślone w odrębnych jednostkach redakcyjnych wskazanych przepisów.

Na podobnej zasadzie, w odniesieniu do przestępstw skarbowych, należy odczytywać art. 237 § 3 i 8 k.p.k., tym bardziej, że zgodnie z treścią art. 113 § 1 k.k.s. przepis ten znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe, albowiem przepisy Kodeksu karnego skarbowego nie stanowią inaczej. Nadto wyłączenia stosowania tego przepisu do spraw z zakresu prawa karnego skarbowego nie przewiduje art. 113 § 2 k.k.s.

Pojęcie odpowiedniego stosowania przepisu było przedmiotem szeregu wypowiedzi w doktrynie i orzecznictwie, także w kontekście reguł techniki legislacyjnej dopuszczających posłużenie się odesłaniem stosownie do § 9 ust. 2 i § 99 zasad techniki prawodawczej - uchwała Rady Ministrów z dnia 5 listopada 1991 r. - M.P. Nr 44, poz. 310 (zob. Z. Siwik, Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu karnego w prawie karnym skarbowym - Studium na tle systemu środków penalnych, Przegląd Prawa i Administracji, tom XXIII, Wrocław 1987, s. 97 i następ.; F. Prusak, W. Świda, Prawo karne skarbowe, Warszawa 1989, s. 11; G. Bogdan, Relacje pojęć przestępstwa i przestępstwa skarbowego w polskim prawie karnym, PS 1997, nr 5, s. 83 i następ.; J. Raglewski, Stosunek przepisów części ogólnej nowego kodeksu karnego od innych ustaw przewidujących odpowiedzialność karną, PS 1998, nr 7-8, s. 19 i następ., M. Świetlica, Odpowiednie stosowanie kodeksu postępowania karnego w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, Prok. i Pr. 2006, nr 10, s. 69 i następ.; M. Hauser, Odpowiednie stosowanie przepisów prawa - uwagi porządkujące, Przegląd Prawa i Administracji, tom LXV, Wrocław 2005, s. 151).

Przyjąć należy, że przepisy art. 237 § 3 k.p.k. przeniesione poza źródłowy zakres regulacji na zasadzie odpowiedniego stosowania, powinny być

interpretowane w taki sposób, by mogły realizować cele Kodeksu karnego skarbowego na takiej samej zasadzie, jak czynią to w odniesieniu do celów wyznaczonych im w Kodeksie postępowania karnego. Przy ustalaniu sposobu dostosowania ich zakresu normowania niezbędne jest wykorzystanie wykładni systemowej i funkcjonalnej, które skłaniają do przyjęcia, że stosowanie art. 237 k.p.k. do Kodeksu karnego skarbowego, chociaż "odpowiednie", powinno nastąpić w sposób najbardziej zbliżony do tego, w jakim kontekście przepis ten funkcjonuje w ustawie macierzystej, a zatem przy uwzględnieniu, że charakteryzuje on reglamentowane źródło dowodowe (zob. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2001 r., I KZP 50/00, OSNKW 2001, z. 3-4, poz. 16). Należy pamiętać, że Kodeks karny skarbowy zawiera nie tylko część procesową, ale również część ogólną – materialnoprawną, odnoszącą się do przestępstw i wykroczeń skarbowych, do których nie ma zastosowania część ogólna kodeksu karnego z wyłączeniem przepisów wskazanych w art. 20 § 2 – 6 k.k.s., mających zastosowanie także do przestępstw skarbowych. Ponieważ art. 237 k.p.k. funkcjonuje w granicach postępowania karnego oraz służy do realizacji prawa karnego materialnego w części dotyczącej przestępstw (art. 2 § 1 pkt. 1 i 2 k.p.k.), dlatego poprzez przepis odsyłający - art. 113 § 1 k.k.s., pozwalający na odpowiednie stosowanie art. 237 k.p.k. na gruncie całego Kodeksu karnego skarbowego, przepis ten ma także zastosowanie do przestępstw skarbowych. W tym zakresie należy podzielić pogląd T. Grzegorzcyka wyrażony w kontekście klauzuli odpowiedniego stosowania zamieszczonej w art. 113 § 1 k.k.s., że co do zasady postępowanie toczy się na podstawie przepisów procedury karnej, z uwzględnieniem zmian nie tylko wynikających z przepisów tytułu II Kodeksu karnego skarbowego, ale również części materialnoprawnej tegoż kodeksu – skoro przepisy regulujące postępowanie karno - skarbowe służą realizacji prawa materialnego skarbowego (zob. T. Grzegorzcyk, Kodeks karny skarbowy. Komentarz, Warszawa 2009 r., wyd. 4, s. 477).

Stanowisko to uzasadnia również treść art. 122 § 2 k.k.s., który aktualizuje się w śledztwie lub dochodzeniu prowadzonym przez finansowy organ postępowania przygotowawczego – urząd skarbowy, inspektora kontroli skarbowej ewentualnie urząd celny w sprawie o przestępstwo skarbowe. Zgodnie z dyspozycją tego przepisu, finansowemu organowi postępowania przygotowawczego nie przysługują uprawnienia procesowe prokuratora przewidziane w art. 237 § 1 i 2 k.p.k., z tym że może on wystąpić do prokuratora z wnioskiem o podjęcie w toczącym się

postępowaniu karno - skarbowym przewidzianych w tym przepisie czynności procesowych. W tym układzie warto zauważyć, że finansowy organ postępowania przygotowawczego w zakresie swych kompetencji może podejmować czynności wyłącznie w zakresie ścigania przestępstw i wykroczeń skarbowych (art. 53 § 37 k.k.s. w zw. z art. 133 k.k.s., art. 151a – 151 b k.k.s.). Dlatego też, interpretacja art. 237 k.p.k. oparta na twierdzeniu, że przepis ten nie przewiduje stosowania kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych w odniesieniu do przestępstw skarbowych byłaby systemowo niedopuszczalna, albowiem jej akceptacja spowodowałaby, że przepisów art. 113 k.k.s. i art.122 § 2 k.k.s. w analizowanym zakresie w ogóle nie można byłoby stosować. Jednocześnie taka wykładnia prowadziłaby do aksjologicznie kompletnie nieuzasadnionego wniosku, że prokurator w ramach tzw. podsłuchu procesowego przewidzianego w art. 237 § 1 k.p.k. nie mógłby wystąpić do sądu z wnioskiem o zastosowanie tego przepisu w odniesieniu do najpoważniejszych przestępstw skarbowych, podczas gdy organy uprawnione w ramach ustaw o: Policji, kontroli skarbowej, Straży Granicznej i Centralnym Biurze Antykorupcyjnym miałyby takie uprawnienie w odniesieniu do grupy wskazanych w tych ustawach przestępstw skarbowych o znacznie mniejszym ciężarze gatunkowym.

Zgodzić się zatem należy ze stanowiskiem Prokuratora Generalnego, że **odpowiednie stosowanie art. 237 k.p.k. w sprawach o przestępstwa skarbowe, poprzez art. 113 § 1 k.k.s., oznacza, iż przepis art. 237 k.p.k. nie ma zastosowania do grup przestępstw wskazanych w art. 237 § 3 pkt 1-14 i 16 – 19 k.p.k., natomiast do przestępstw skarbowych da się odpowiednio zastosować art. 237 § 3 pkt 15 k.p.k., odnoszący się do grupy typów przestępstw dotyczących mienia znacznej wartości.** Pomimo, że zwrot ten jest „charakterystyczny” dla prawa karnego powszechnego, to po jego przetransponowaniu na grunt prawa karnego skarbowego może być on utożsamiany z pojęciem uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej zdefiniowanej w art. 53 § 27-28 k.k.s. Stanowią one, że należność publicznoprawna uszczuplona czynem zabronionym jest to wyrażona liczbowo kwota pieniężna, od której uiszczenia lub zadeklarowania uiszczenia w całości lub w części osoba zobowiązana uchyliła się i w rzeczywistości ten uszczerbek finansowy nastąpił, zaś narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej czynem zabronionym jest to spowodowanie konkretnego niebezpieczeństwa takiego uszczuplenia - co oznacza, że zaistnienie uszczerbku finansowego jest wysoce

prawdopodobne, choć nie musi nastąpić. W konsekwencji nie może być wątpliwości, że wskazane wyżej należności mieszczą się w pojęciu mienia, którego beneficjentem w ramach specyfiki omawianych przestępstw jest Skarb Państwa. Dlatego też typy przestępstw określone w art. 237 § 3 pkt 15 k.p.k., na gruncie prawa karnego skarbowego będą odnosić się do przestępstw skarbowych polegających na uszczupleniu należności publicznoprawnej lub narażeniu na jej uszczuplenie, ograniczonych zawartym w tym przepisie kryterium wartościowym. Wprawdzie kryterium to nie może być stosowane wprost ze względów systemowych i gwarancyjnych, ale musi się opierać na klauzuli odpowiedniego stosowania, skoro Kodeks karny skarbowy nie zna pojęcia mienia znacznej wartości. Powinno być ono jedną ze wskazówek interpretacyjnych, pozwalających na ograniczenie typów przestępstw skarbowych objętych dyspozycją art. 237 § 3 pkt 15 k.p.k. Kolejną wskazówką będą przepisy ustaw o Policji, kontroli skarbowej, Straży Granicznej, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, dotyczące podsłuchu operacyjnego, pozwalające na pozyskiwanie tą metodą dowodów przestępstw skarbowych, w których przedmiot lub skutek w postaci uszczuplenia należności publicznoprawnej przekracza pięćdziesięciokrotność minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Kodeks karny skarbowy operuje pojęciem mienia małej wartości, tj. takiej która w czasie popełnienia czynu zabronionego nie przekracza dwustukrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia (art. 53 § 14 k.k.s.), dużej wartości, która w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza pięćsetkrotną wysokość minimalnego wynagrodzenia (art. 53 § 15 k.k.s.) oraz wielkiej wartości, która w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza tysiąckrotną wysokość minimalnego wynagrodzenia (art. 53 § 16 k.k.s.). Występujące w prawie karnym skarbowym kwantyfikatory różniące wartość uszczuplenia należności publicznoprawnej bądź narażenia na jej uszczuplenie dzielą tę wartość na małą i normalną, które są istotne dla bytu przestępstw skarbowych oraz dużą i wielką. W związku z tym, wskazane wyżej reguły odpowiedniego stosowania, przy porównaniu standardu wartości konstytucyjnych w które ingeruje art. 237 k.p.k. w sprawach o przestępstwa powszechne i skarbowe oraz poszczególnych kwantyfikatorów wartości uszczuplenia należności publicznoprawnej lub narażenia na jej uszczuplenie, w relacji do tego rodzaju rozwiązań przyjętych w kodeksie karnym (art. 115 § 5 – 7 k.k.), w którym dystynkcja znacznej wartości mienia zazwyczaj konstruuje przestępstwo typu kwalifikowanego, uzasadniają akceptację stanowiska Prokuratora Generalnego, że w

przepisie art. 237 § 3 pkt 15 k.p.k., stosowanym odpowiednio do przestępstw skarbowych, mieszczą się typy przestępstw, które chronią daniny publiczne wartości wyższej niż mała w rozumieniu art. 53 § 14 k.k.s. Jest tak tym bardziej, że duża lub wielka wartość przedmiotu czynu zabronionego nie tworzy kwalifikowanych typów przestępstw skarbowych lecz uzasadnia nadzwyczajne obostrzenie kary (art.37 § 1 pkt. 1 k.k.s. i art. 38 § 2 pkt. 1 k.k.s.). W konsekwencji, do przestępstw skarbowych, które w swoich znamionach przewidują wartość większą niż małą będą należeć przestępstwa z : art. 54 § 1 k.k.s., art. 55 § 1 k.k.s., art. 56 § 1 k.k.s., art. 63 § 1-5 k.k.s., art. 65 § 1 k.k.s., art. 73a § 1 k.k.s., art. 76 § 1 k.k.s., art. 76a § 1 k.k.s., art. 76b § 1 k.k.s., art. 77 § 1 k.k.s., art. 78 § 1 k.k.s., art. 86 § 1 i 2 k.k.s., art. 87 § 1 i 2 k.k.s., art. 91 § 1 k.k.s. i art. 92 § 1 k.k.s. Na marginesie należy wskazać, że tak przyjęta wartość przedmiotu przestępstwa skarbowego dla określenia katalogu przestępstw skarbowych zamieszczonego w art. 237 § 3 pkt. 15 k.p.k., w odniesieniu do których może być stosowana kontrola i utrwalanie treści rozmów telefonicznych (wyższa od wskazanej w art. 53 § 14 k.k.s.), pozostaje we właściwej proporcji do mienia znacznej wartości określonego w art. 115 § 5 k.k., gdy się porówna wyliczone na podstawie tych przepisów kwoty.

Za uznaniem, iż art. 237 k.p.k. znajduje zastosowanie do przestępstw skarbowych polegających na uszczupleniu należności publicznoprawnej lub narażeniu na jej uszczuplenie opowiada się również Sąd pytający. W związku z tym brak jest podstaw aby uznać, że zagadnienie prawne podniesione w pytaniu pierwszym stanowiło dla Sądu Apelacyjnego w S. istotny problem interpretacyjny, a przynajmniej Sąd ten w przedstawionej argumentacji tego nie wykazał. Nadto brak jest wątpliwości w literaturze prawniczej co do możliwości zastosowania środka dowodowego z art. 237 k.p.k. w odniesieniu do postępowania, którego przedmiotem jest przestępstwo skarbowe. Nie można również przyjąć, że wskazany przepis ustawy był rozbieżnie interpretowany w praktyce sądowej, skoro Sąd zadający pytania powołał się jedynie na dwa sprzeczne orzeczenia wydane przez ten sam Sąd, na gruncie tej samej sprawy.

Natomiast drugie pytanie ma charakter czysto abstrakcyjny zważywszy na treść postanowienia Sądu I instancji odnoszącego się do podsłuchu procesowego obejmującego określone kategorie przestępstw w ramach kwalifikacji zaproponowanej przez prokuratora, która w tym układzie procesowym nie może być przez Sąd kwestionowana oraz biorąc pod uwagę zakres zaskarżenia tego

orzeczenia w wywiedzionym środku odwoławczym, jak też wynikający z zawartości akt jawnych śledztwa fakt, że w analizowanej sprawie uszczuplenie danin publicznych z tytułu prowadzonej przestępnej działalności przekraczać może 50 milionów zł.

Warto zaakcentować, że wskazana wysokość uszczuplenia powoduje, iż dociekania Sądu pytającego czy zakres unormowania art. 237 § 3 pkt 15 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s. odnosi się do wartości znacznej w rozumieniu art. 115 § 5 k.k., czy też dużej w znaczeniu jaki nadaje jej przepis art. 53 § 15 k.k.s. są bezprzedmiotowe.

Z przytoczonych wyżej powodów Sąd Najwyższy postanowił odmówić podjęcia uchwały.

/ar/